

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2018-2019

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΛΒ' ΚΥΚΛΟΣ

1) *Συμπόσιο Εαρινής Ισημερίας*

Τετάρτη 20 Μαρτίου

2) *Συνάντηση 16η*

Πέμπτη, 21 Μαρτίου

Τα της Σπάρτης σε επόμενη κοινοποίηση

I

Καινά Μυστήρια Έρωτος

Συμπόσιο Εαρινής Ισημερίας 2019

Εορτή Κοσμική, Θρησκευτική, Εθνική

Αναγέννησης και Ανάστασης

Την Τετάρτη το βράδυ, δυο λεπτά πριν τα μεσάνυχτα, συμβαίνει για μας η Εαρινή Ισημερία (20 Μαρτίου, 23.58). Σε λιγώτερο από τέσσερις ώρες αργότερα (21 Μαρτίου, 03.42), συμπίπτει φέτος να έχουμε στον τόπο μας την αστρονομική πανσέληνο. **Γεγονότα που χρήζουν εορταστικής διακοπής του χρόνου.** Σε συμποσιακό στάσιμο συνεπώς θα συνέλθουμε εκείνο το μαγικό βράδυ για να αναδιφήσουμε την σημασία των.

Για θεματική του Συμποσίου μας φέτος προβάλλω τον Έρωτα, εις ανάμνηση του Πλατωνικού Συμποσίου. Τότε γιόρτασαν την νίκη του καλού Αγάθωνα στα Διονύσια τώρα κοντά (κατά την περιοδική επανάληψη του χρονικού κύκλου), στα Λήναια του 416 π.Χ (Αθήναιος, V, 217Α). Εμείς γιορτάζουμε όχι θριάμβους στον παρόντα χρόνο (αταίριαστους και αδύνατους σε μια εποχή εθνικής σήψης στον χώρο

μας και κοσμοϊστορικών μεταβολών στο παγκόσμιο σύστημα), αλλά αγλαΐσμούς αιωνιότητας στον χρόνο μακράς διαρκείας.

*Έσθ' ο Έρωτας χορό με τον ξανθό Απρίλη,
κ' η φύση ηύρε την καλή και τη γλυκειά της ώρα,
και μες τη σκιά, που φούντωσε και κλει δροσιές και μόσχους,
ανάκουστος κελαϊδισμός και λιποθυμισμένος.*

*Ωραιός καὶ Ἔρως ἐπιτέλλεται, ἡνίκα περ γῆ
ἄνθεσιν εἰαρινοῖς θάλλει ἀεξομένη.
τῆμος Ἔρως προλιπὼν Κύπρον, περικαλλέα νῆσον,
εἶσιν ἐπ' ἀνθρώπους σπέρμα φέρων κατὰ γῆς.*

Θέογνις, 1275-8

Στις 4 Μουνυχιώνος, πρώτου μήνα της άνοιξης, ήταν στην Αθήνα η μεγάλη εορτή του Έρωτα. (Επιγραφή από την βόρεια πλευρά της Ακρόπολης, Fr. Sokolowski, *Lois Sacrées des Cités Grecques*, Supplément, No. 5, p. 20).

Στις 7 του Βυσίου, πρώτου μήνα του έαρος στους Δελφούς, γενέθλιο ημέρα του Απόλλωνος κατά την τοπική παράδοση, χρησµωδούσε η Πυθία, άπαξ του έτους αρχικά. (Καλλισθένης, FrGrH 124F49 Jacoby).

Μεταξύ των θεμελιωδών στάσεων του ανθρώπου προς τις υπαρξιακές ανάγκες του για την ολοκλήρωση του εαυτού του και των αντίστοιχων αρχετυπικών σχέσεων του προς τον άλλο και το άλλο, εξέχουσα θέση καταλαμβάνει ο έρωτας. Οι σχέσεις αυτές είναι ποικίλες. **Εν πρώτοις το μητρικό φίλτρο. Η στοργή που προκύπτει από άτριβη και αγαστή συμβίωση. Η άνετη αποδοχή του ταιριαστού συνήθους. Η (διαβαθμισμένη) αγάπη του οικείου και συγγενούς και ομογενούς. Η αδελφοσύνη του όμοιου. Η εκτίμηση του (άξιου) συνεργάτη ή ανταγωνιστή. Η φιλία της αρμονικής συναρμογής. Και η έλξη της γενετήσιας ορμής. Και επί πάσι ο έρωας του καλού, του κάλλους.**

Προαπαιτούμενο κάθε σοβαρής έρευνας στο θέμα είναι η απόζευξη του έρωτα από την γενετήσια ορμή. Η μονόχρωτη έμφαση στην σχέση των δύο φύλων ως θεμελιώδους τύπου ανθρωπίνων δεσμών αποτελεί μια Ευρωπαϊκή ιδιαιτερότητα, πολιτισμικά καθωρισμένη από το θεμελιώδες βίωμα του Υποκειμένου και την συνεπαγόμενη κουλτούρα της Τεχνητότητας. (Η έσχατη συνέπεια της ίδιας και ταυτογενούς τεχνητότητας βρίσκεται στην σύγχρονη αντίληψη αυτοπροσδιορισμού του φύλου). Είναι δηλαδή αφύσικη, και ως τέτοια ευνουχίζει τον άνθρωπο από την αυθόρμητη δημιουργική δυναμική των άλλων αυτόνομων τύπων στάσεων και σχέσεων του. Έτσι και η Ευρωπαϊκή τέχνη, τείνοντας μονότονα να περιστρέφει όλον τον ανθρώπινο εκφραστικό πλούτο γύρω από την σχέση των δύο φύλων, καταλήγει να είναι βασικά μια τέχνη της ταραχής και του πόνου (από το Γοτθικό μέχρι τον Ρομαντισμό και τις απολήξεις του), πλην των κλασσικών μεθέξεων.

Η Ευρωπαϊκή ζεύξη του πτερωτού και πνέοντος έρωτα στις οιστρογόνες ανάγκες του γενετήσιου ενστίκτου ωδήγησε ώστε θεμελιώδεις υπαρξιακές απαιτήσεις τελείωσης του ανθρώπου όπως ο θεός έρωας και ο

έρωτας της τέχνης να εννοούνται με μεταφορική έννοια ή να εντάσσονται σε μυστικιστικές ιδιοτυπίες, ενώ αντιθέτως παράγωγη και δευτερεύουσα είναι η εφαρμογή του έρωτα στις γενετήσιες σχέσεις των δύο φύλων.

[Ήδη ο Tacitus επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία της γυναίκας συζύγου και του γάμου στα Τευτονικά φύλα. Cf. Tacitus, *Germania*, 8; 18-19; E.g.: melius quidem adhuc eae civitates, in quibus tantum virgines nubunt et cum spe votoque uxoris semel transigitur. sic unum accipiunt maritum quo modo unum corpus unamque vitam, ne ulla cogitation ultra, ne longior cupiditas, ne tamquam maritum, sed tamquam matrimonium ament. (19,2).]

Στην επική παράδοση (Ιωνική λοιπόν βασικά δημιουργία με Αιολική συνιστώσα και Δωρική πνοή), και μάλιστα στην αιολικότερη εκδοχή της αυτήν της ηπειρωτικής Ελλάδας, ο Έρως ανάγεται σε πρώτιστη κοσμογονική αρχή. Μετά το Χάος έγιναν η Γη, τα Τάρταρα και ο Έρως, κάλλιστος θεός, πανίσχυρος τύραννος που δαμάζει το νου και τις βουλές αθανάτων και θνητών. (ΗΣίοδος, *Θεογονία*, νν. 116-122).

Εξ αρχής Έρως και Κάλλος ταυτίζονται.

Και ενώ ο έρως δεν υπεισέρχεται κανονικά στα γεννητικά, η φιλότης και ο ίμερος εφαρμόζονται στην γενετήσιο συνουσία (π.χ. *φιλότητι μιγεῖσα*, 125; *ίμειρων φιλότητος*, 177), μπορούν όμως και να απουσιάζουν από την γενεσιουργία (π. χ. *ἄτερ φιλότητος ἐφίμερον*, 132). **Επί πλέον η Αφροδίτη σαφώς διακρίνεται από τον Έρωτα ως χωριστή αρχή.** Παράγεται αργότερα στην κοσμογονική αλυσίδα από τον λευκό αφρό που πήγασε

από τα αποκομμένα αιδοία του Ουρανού, και είναι η οδός του αφρού κατά το όνομά της (vv. 173-200). Από τότε που γεννήθηκε και πήγε στους θεούς την συντροφεύουν ο Έρως και ο Ίμερος (201-202). Και η δικαιοδοσία της ορίζεται εξ αρχής (203-204):

*παρθενίους τ' ὀάρους μειδήματά τ' ἔξαπάτας τε
τέρψιν τε γλυκερὴν φιλότητά τε μιλίχιν τε.*

vv. 205-6

Εικονίζεται η επένδυση της παρθενικής γενετησίου ομιλίας με τρυφερές αγκαλιές και μειδιώντας παιχνίδια και αγαστή παιδιά και γελαστή απόλαυση και γλυκεία φιλότητα. Και έτσι η μείξη γίνεται *ἐν φιλότητι διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτην* (822). Η οιστρογόνος ανάγκη του γενετήσιου ενστίκτου μεταμορφώνεται εις εορτασμό λαμπυρισμού, προείκασμα φωτός, προιδέασμα κάλλους.

Αλλά συνολικά έχουμε στον Ησίοδο εν προκειμένω μια κεκραμένη εικόνα εξ ιωνικοαιολικής ύλης και Δωρικού μορφοποιού πνεύματος. Πάντως λίγη σχέση προς την ιδέα του Έρωτα υιού της Αφροδίτης. Ο Ησιόδειος Έρως είναι υπέρτατη κοσμογονική αρχή, και η δικαιοδοσία του συνεπώς βαθύτατη και πλατύτατη.

[Στην Ιταλιωτική φιλοσοφία, με τον Παρμενίδη, ο Έρως προέρχεται μεν εκ της Αφροδίτης ως πρώτιστος θεός, (πρώτιστον μὲν Έρωτα θεῶν μητίσατο πάντων, B13 DK28) αλλά η Αφροδίτη εκεί είναι η αυτή προς την Περσεφόνη, την Μεγάλη θεά (B12 και B20, το οποίο επίσης είναι γνήσιο, cf. Σιμπλίκιος, Σχόλια εις τα Φυσικά του Αριστοτέλους, 39.18). **Η Μεγάλη Μητέρα γεννά τον Μέγα Υιό. Η τάξη του Κόσμου, σε αντίθεση προς την ουσία του Είναι, διέπεται από την λογική της χθόνιας γονιμότητας, με δυισμό και σύζευξη στο επίκεντρο, κατά τον Παρμενίδη.**]

Το αποφασιστικό βήμα γίνεται στον ατόφιο Δωρισμό της λυρικής και μελικής ποίησης. Με την έναρξη του κινήματος, στον Αλκμάννα εν Σπάρτη, Έρως και Αφροδίτη διακρίνονται απερίστροφα και αντιπαρατίθενται:

*Ἀφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι, μάργος δ' Ἔρως οἷα παῖς παῖσδει,
ἄκρ' ἐπ' ἄνθη καβαίνων, ἃ μὴ μοι σίγηις, τῷ κυπαιρίσκῳ*

Αλκμάν Fr. 147 Calame = 58 Page – Campbell

[Για μια ιδιοσυγκρατική, ιδιαίτερα παιχνιδιάρικη ερμηνεία της τελευταίας λέξης ως αιτιατική δυικού αριθμού, v. A. Greifenhagen, *Griechische Erosen*, p.81. - Σωστότερα να συνδεθεί η λέξη ως γενική με τα άνθη].

Ο Έρως αυτονομηθείς υπό την Δωρική πνοή μορφοποιείται κατά τον Απόλλωνα. Και οι δυο είναι παιδιά, έφηβοι, πρωθήβες. Και οι δυο είναι «καλοί». Και ο Έρως γίνεται έφορος των γυμνασίων.

[Ο Χάρμος ίδρυσε βωμόν Έρωτος πρώτος στην Αθήνα μπροστά από την Ακαδημία, ενώρις επί σταθεράς τυραννίας Πεισιστράτου, επιγράψας:

ποικιλομήχαν' Ἔρως, σοὶ τόνδ' ιδρύσατο βωμόν

Χάρμος ἐπὶ σκιεροῖς τέρμασι γυμνασίου.

Αθήναιος, XIII 609d; Πausανίας, I, 30, 1. – Παλαίοντες Έρωτες, Greifenhagen, *op. cit.*, Abb. 34].

Και ο Έρως γίνεται ποιητής και μουσικός.

[Παραστάσεις Έρωτα με λύρα. A. Greifenhagen, *op. cit.*, Abb. 9, 10, 11, 12, 13, 18, 20 (εκστατικός), 22, 23; 40 (με ερωτικές αρμονικές)].

Και ο Έρως γίνεται θούριος, μαζί με τις Μούσες, στην αρχετυπική Δωρική πόλη, την Σπάρτη.

[Οι Λακεδαιμόνιοι προ των μαχών θυσίαζαν στον Έρωτα και στις Μούσες. Σωσικράτης FrGrH 461F7; Πλούταρχος, Λυκούργος, 21,7; Λακωνικά Αποφθέγματα, 16, 238B. – Έρως κομίζων όπλα, Greifenhagen, Abb. 48. Έρως σαλπίζων εις μάχη, *ibid.* Abb. 49].

Και ο Έρως γίνεται συνεργός μαζί με την Σοφία στην αποτέλεσμα κάθε αριστείας.

[τᾷ σοφία παρέδρους πέμπειν Έρωτας
παντοίας ἀρετᾶς ξυνεργούς.

Ευριπίδης, *Μήδεια*, 836-7

- V. Greifenhagen, Abb. 41].

Και βέβαια Έρως ερωτικός και Δωρικός.

[Π.χ. Greifenhagen, *op. cit.*, Abb. 50, 43-45, 46].

Και πάντα πολυανθής. Συχνά με επί-δειξη άνθους.

Ο Έρως ξεκινάει και αυτός από σύμβολο φαλλικής γενεσιουργίας και τελειούται εις αναγωγό δύναμη της ψυχής και γεννήτορα πνεύματος (Πλάτωνος Συμπόσιο).

Έρως είναι η ανάσα του κάλλους, η πνοή ζωής ολόκληρης και τελείου στο φως. Η Δωρική ερωτική ονοματολογία (ἄιτης / εἰσπνήλας) προφαίνει το μυστήριο.

Η εικονογραφία του Έρωτα στην αρχαϊκή και κλασσική περίοδο φανερώνουν το Δωρικό ἰνδαλμα. Η αυτή κουρική τελειότητα στον Έρωτα διακρίνεται από τον Απόλλωνα κατά το ότι εκείνος είναι πτερωτός – πνοή ανέμου.

[Για την σχετική εικονογραφία και το νόημά της v. in primis A. Greifenhagen, *Griechische Eroten*, 1957. Cf. A. Furtwaengler, *Eros in der Vasenmalerei*, 1874; E. Pellegrini, *Eros nella Grecia Arcaica e Classica, Iconografia e Iconologia*, 2009.- Για τις φιλολογικές πηγές, v. F. Lasserre, *La figure d' Éros dans la poésie grecque*, 1946].

Η Ορφική κοσμογονία του 6^{ου} π. Χ. αιώνα, βασίζεται ως προς την γένεση και φύση του Έρωτα σε παραπλήσιο προς το Ησιόδειο μοντέλο. Από μια σκοτεινή αρχή, την Μεγάλη Μητέρα Νύκτα, γεννάται ο Φάνης (φανείς και φαίνων) = Πρωτόγονος = Έρως, (OF 83), δαίμων τερατόμορφος μεν δια την παντοδύναμο ισχύ του, απαστράπτων δε φως (86) και έτσι τελειούχος και τελεσφόρος, αφού φως είναι η τελειότητα του όντος.

[Δείτε την σχετική πραγματεία μου «Ο Μονισμός του Σκοτους και ο Δυισμός Πέρατος – Απείρου» στα Ελληνικά (Περί Τέλους) και στα

Αγγλικά (The Emergence of reason from the Spirit of Mystery, vol II). – Δείτε επίσης την αποκατάσταση που έχω κάνει του αρχικού μέρους της Ορφικής θεολογίας σε έπη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα].

Είναι τετραυγής, έχει 4 οφθαλμούς και 4 κέρατα (OF 76, 77), προσπέφυκαν σε αυτόν κεφαλές λέοντος και ταύρου και κριού και δράκοντος (OF 79, 81), είναι διφυής έχων ανδρεία, και θήλεια πίσω, αιδοία (80, 81), είναι πτερωτός (78), κατέχει την πανσπερμία των πάντων (84, 85).

[Στην burlesque κοσμογονική ορνιθογονία του Αριστοφάνη, απεικονίζεται παραστατικώτατα η Ορφική γενεαλογία και φύση του Έρωτα:

Χάος ἦν καὶ Νύξ Ἐρεβός τε μέλαν πρῶτοι καὶ Τάρταρος εὐρύς·
Γῆ δ' οὐδ' Ἀἴρ οὐδ' Οὐρανός ἦν· Ἐρέβους δ' ἐν ἀπείροσι κόλποις
τίκτει πρῶτιστον ὑπηνέμιον Νύξ ἢ μελανόπτερος ὦν,
ἐξ οὗ περιτελλομέναις ὥραις ἔβλασθεν Ἔρως ὁ ποθεινός,
στίλβων νῶτον πτερύγοιν χρυσαῖν, εἰκῶς ἀνεμώκεσι δίναις.

Αριστοφάνης, *Ορνιθες*, 693-7].

Και τερατώδες ήταν το αρχέγονο είδωλο του Αμυκλαίου Απόλλωνος. οὐδείς γὰρ ἀψευδέστερος του Απόλλωνος, ὃν τετράχειρα και τετράωτον ιδρύσαντο Λακεδαιμόνιοι, ὥς φησι Σωσίβιος, ὅτι τοιοῦτος ὤφθη τοῖς περὶ Ἀμύκλαν μαχομένοις (Ζηνόβιος, I, 54; Σωσίβιος, FrGrH 595F25 Jacoby). Cf. Διογενιανός II, 5; Αποστόλιος I, 93. Και τα έπαθλα που εδίδοντο σε ειδικούς αγώνες εκεί δηλώνουν πρωτόγονα ήθη: κυνακίας· ἱμάντες, οἱ ἐκ βύρσης τοῦ σφαγιασθέντος τετράχειρι Απόλλωνι βοδὸς ἔπαθλα διδόμενοι (Ησύχιος s.v.).

Από αυτόν τον τρομερό θεό το Δωρικό βίωμα έφτασε στην Μορφή του Παρθένιου, Κουρίδιου Άνακτα του Κάλλους: *Κουρίδιον· παρθένιον, καὶ τὸν ἐκ παρθενίας ἄνδρα. Λάκωνες δὲ κουρίδιον καλοῦσι τὸν παρ' αὐτοῖς τετράχειρον Ἀπόλλωνα* (Hσύχιος, s.v.).

Ο τρομερός υπέρτατος δαίμων πρωτόγονος πάσης γενέσεως Φάνης μεταμορφώνεται στον μέγα άνακτα Απόλλωνα.

Το μυστήριο του Φωτός αποκαλύφθηκε στο θαύμα του Κάλλους.

Και ο Χρόνος επικράνθη.

Ο Έρως, ως παις πρωθήβης, είναι ατάσθαλος – όπως ο μέγας Απόλλων.

*ἀστραγάλοι δ' Ἐρωτός εἰσιν
μανίαι τε καὶ κυδοιμοί*

Ανακρέων Fr. 111 Gentili = 34 Diehl

Είναι ακαταμάχητος.

Είναι αβρός αλλά και τυραννικός δυνάστης (Fr. 37 G = 28 D).

Χτυπάει σαν χαλκουργός με πέλεκυ, παρασύρει σαν χείμαρρος σε χαράδρα:

*μεγάλῳ δὴντέ μ' Ἐρως ἔκοψεν ὥστε χαλκεύς
πελέκει, χειμερίῃ δ' ἔλουσεν ἐν χαράδρῃ*

(Fr. 25G = 45D).

Τινάζει τις φρένες σαν άνεμος που φυσά και πέφτει πάνω στις δρυς σε βουνό.

ἐτίναξεν <ἔμας> φρένας

Ἔρος ὥς ἄνεμος κατ' ὄρος δρύσιν ἐμπέσων

Σαπφώ Fr 50 Diehl

Η εκστατική δύναμη του Έρωτα περί το τέλειον κάλλος ανάγει από τον χρόνο εις αιωνιότητα. Η ατασθαλία κατά την λογική του χρόνου, εκπορευόμενη από την ιέρωση στο κάλλος, εξάγει από τα δεσμά του χρόνου. Το κάλλος έχει την δική του πανίσχυρη «λογική», και ο έρωτας στήνει τον άξονα της αιωνιότητας.

Έτσι και η Απολλώνια μαντεία είναι εκστατική και όχι τεχνική σημείων και γνώση θυσιών.

Το Συμπόσιο θα γίνει την Τετάρτη 20 Μαρτίου το βράδυ. Όποιος ενδιαφέρεται να συμμετάσχει να επικοινωνήσει μαζί μου.

II

Είναι, Χρόνος και Κάλλος

Το «Τέλος» της Ιστορίας

Μέρος III

Η Ιστορία ως Χρόνος Τελείωσης του Ανθρώπου:

Ο Ελληνισμός και ο Κόσμος

από την Κατάρρευση του Μεταλλικού

Συστήματος στον Χρυσούν Αιώνα

(~ 1200 - 400 π.Χ.)

Ταιριαστό με την θεματική του Συμποσίου συμβαίνει να είναι το ζήτημα που θα εξετάσουμε αυτήν την Πέμπτη στην κανονική ροή των συναντήσεών μας. (Δείτε το κείμενο I παραπάνω).

Είναι κομβικής σημασίας να καταλάβουμε καλά το φαινόμενο Σπάρτη μετά την δωρική Κάθοδο. Είναι κοσμοϊστορικού νοήματος γιατί αποτελεί τη Τρίτη και Τελεία και Τελειωτική Επανάσταση στην πορεία του ανθρώπου προς αυτοπραγμάτωση, προς την ολοκληρία της τελειότητάς του. Εκεί ευδοκίμησε η ουσία του κλασσικού.

Τίτλος της ομιλίας μου:

*Η Σπάρτη και ο Άξων της Ιστορίας:
Έρωτας και Χρόνος ή το Κάλλος Γοητεύον
Γιατί η Σπάρτη;*

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 21 Μαρτίου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

III

Για τις Συναντήσεις της Σπάρτης θα ακολουθήσει νέα κοινοποίηση.